

Uttalelser vedrørende Lerøy Midt A/S sin søknad av 11.12.2019 om vannuttak fra Kaldbergsvatnet, Heim kommune, Trøndelag.

Denne uttalelsen gjelder for eierne av eiendommen «Rabben», Gnr. 220, Bnr. 1, Heim kommune: Margit Hestnes, Gerd Hestnes, Odny Hestnes, Trygve Hestnes, Helge Hestnes og Rolf Hestnes.

Våre kommentarer vedrørende Lerøy Midt AS sin konsesjonssøknad

Vi er av den oppfatning at konsesjonssøknaden fra Lerøy Midt AS mangler en god begrunnelse forankret i et reelt behov for å øke uttaket av vann fra Kaldbergsvatnet, samt at de negative økologiske konsekvensene i Kaldbergsvatnet som følge av vannivåendringer er undervurdert av konsesjonssøker. Vi mener også at konsesjonssøkers ønske om ekspropriasjon av rettigheter ikke skal imøtekommes.

Maksimal tillatt kapasitet av settefisk gitt gjennom konsesjon av Fiskeridirektoratet er uforandret fra 1986 og satt til 1 million settefisk. Konsesjonssøknad fra Lerøy Midt er altså ikke begrunnet i økt produksjon av settefisk.

Iverksetting av vannbesparende tiltak ved lavt tilsig og lav vannstand vil være en viktig faktor som bidrar med opptil 30 % reduksjon av vannforbruket. Vannbesparende tiltak er et resultat av bedre teknologiske løsninger som ikke var til stede ved oppstarten av anlegget i 1986. Vannbesparende tiltak sett i kombinasjon med over 30-års drift hvor Lerøy Midt A/S har klart seg med dagens vannuttak (6000l/min) og en mindre vannrørledning, tilsier at det ikke er behov for økt uttak av vann.

Vi er av den oppfatning at konsesjonssøker undervurderer de negative økologiske konsekvensene av den omsøkte vannivåendringen. Det meste av vannplanter og virvelløse dyr lever i den grunneste delen av vannets littoralsonen. En vannivåreduksjon på 1,5 meter vil nødvendigvis endre både sammensetning- og mengde av de organismene som lever her, på grunn av at de ikke kan gjennomføre sin livssyklus. Flere av disse er nøkkelarter for næringskjedene i vannet. Når en slik senkning inntreffer om vinteren, vil også isens mekaniske påvirkning av innsjøbunnen i littoralsonen endre seg, og kunne forsterke de negative effektene av vannivåendringer. Dette vil kunne påvirke littoralsonen langt under de 1,5m med vannivåsenkning som det søkes om.

I tørre somre vil en senkning av vannivå på 1,5m gjøre at de grunneste delene av littoralsonen blir tørrlagt, og gjøre gruntområdene mer utsatt for utvasking av bølger. I tillegg til å negativt påvirke de virvelløse dyra som lever her direkte, vil også sedimentsbindende vannplanter og sedimenter kunne bli vasket bort fra gruntvannssonen. Resultatet blir at denne delen av vannet blir tilnærmet død i økologisk sammenheng. Som nevnt ovenfor, vil også dette i betydelig grad påvirke både primærprodusenter og konsumenter i vannet, samt enkelte dyre- og fuglearter ved vannet, da det er i den grunne delen av littoralsonen at en finner den største produksjonen i vannet.

I Rapporten laget av NINA i 2018, basert på undersøkelser gjort høsten 2018, konkluderes det med at bestanden av ørret i Kaldbergsvatnet er oppsiktsvekkende lav. Rapporten sier at årsakene kan være mange, men at dårlige gyteforhold kan være den enkeltfaktoren som i størst grad begrenser tettheten i ørretbestanden. Det utelukkes heller ikke at det er forhold i selve Kaldbergsvatnet som

kan påvirke ørretbestanden negativt, selv om forfatterne av rapporten ikke tror dette er tilfellet. Sistnevnte vurdering var gjort på grunnlag av en ikke-metodisk visuell vurdering av strandsonen gjort under prøvefiske. Undersøkelser av Kallbergselva kunne ikke gjennomføres på grunn av gravearbeid i forbindelse med legging av nye rør til Lerøys anlegg (september 2018). Det at ørret kan gyte i elver som løper ut fra et vann, er ikke uvanlig. I tilfelle Kallbergselva hadde en funksjon som gytebekk, ville den ha opphørt etter at vannuttak ble etablert på 80-tallet. Dette kan i så fall være en medvirkende årsak til den lave ørretbestanden.

Økologien i Kaldbergsvatnet har endret seg mye siden naturtilstand (før 1986). En tidligere livskraftig røyebestand er nå helt borte, og et godt ørretvann er redusert til et nesten fisketomt vann. I rapporten fra NINA refereres det til en rapport laget av Raddum i 1991, som viste allerede da at røyereproduksjonen var kollapset. Selv om det ikke konkluderes med noen årsak til dette, sammenfaller det med etableringen av vannuttak fra Kaldbergsvatnet, som startet i 1985/1986. Uansett årsak, så blir etter vår mening summen av negative påvirkninger av vannet for stor med økt vannuttak. Bildene som Lerøy Midt AS bruker in sin konsesjonssøknad viser ikke de faktiske forhold ved utløpet av vatnet etter at inngrep og oppgradering er fullført. Vi vedlegger derfor noen bilder som balanserer det unyanserte inntrykket som konsesjonssøknaden kan gi.

Bilde ved utløpet av Kaldbergsvatnet 29.09.2019

Bilde ved utløpet av Kaldbergsvatnet 29.09.2019

Bilde av utløpet mot Kallbergselva 02.08.2018

Bilde tatt i utløpet mot Kallbergselva i 2018

Basert på informasjon gitt i konsesjonssøknaden, kan vi heller ikke se at Lerøy Midt A/S har søkt kommunen om den nå gjennomførte oppgraderingen av vannrør, med tilhørende anlegg ved Kaldbergsvatnet. Grunneier Svein Aakvik søkte i 2017 om å få bygge skogsvei, og fikk godkjennelse til dette. I denne søknaden står "Utskifting av vannrør til settefiskanlegg" anmerket under annet formål enn landbruk. Fra vårt perspektiv blir det spennende å se om NVE er av den formening at dette er å regne som en riktig og tilstrekkelig søknad fra konsesjonssøker. I søknaden om skogsvei finnes ingen informasjon om antall- eller diameter av rør, eller omfang av tiltaket i Kaldbergsvatnet.

I konsesjonssøknaden bruker Lerøy Midt AS kun beregnede verdier ved å sammenligne Kaldbergsvatnet med andre vannmagasin, og ved å kjøre simuleringsmodeller. Lerøy Midt AS bør etter over 30-års vannuttak fra Kaldbergsvatnet kunne legge fram en god empirisk statistikk over vannuttak og vannivå i Kaldbergsvatnet. (Statistikk ved observasjon/måling/uttak/loggføring). Denne loggføringen over faktiske verdier ville gitt et vesentlig bedre beslutningsgrunnlag for NVE enn de oppgitte simuleringsmodellene brukt i søknaden. Dersom det ikke kan framlegges noen statistikk over forbruk og vannstand, kan dette vitne om at Lerøy Midt AS ikke har vært seg sitt ansvar bevisst og ikke iverksatt tiltak for å minimere uheldige følger en lav vannstand kan ha på plante- og dyreliv.

Slik som vi tolker konsesjonssøknaden, er situasjonen fram til at nye rørledninger ble tatt i bruk, kalt naturtilstand av konsesjonssøker. Dette mener vi er villedende, da naturtilstand vil være vannets tilstand fram til vannuttak ble påbegynt i 1985/1986. Etter 1986 var allerede vannføring i Kaldbergselva betydelig redusert i forhold til naturtilstand. Reduksjonen i forbindelse med endret vannuttak vil naturligvis bli større enn de 56 % som står nevnt i konsesjonssøknaden, hvor man sammenligner med situasjonen etter 1986.

Det er i søknads rapport under punkt 3.1 hydrologi, nevnt at foretatte simuleringsmodeller bruker LRV 125,3 moh. som nivå for iverksetting av vannbesparende tiltak. I konsesjonssøknaden informeres det om at vannbesparende tiltak vil iverksettes når LRV når ned mot 125 moh. Dette, etter vår oppfatning, misforholdet i beskrivelsen mellom søknad og underlag for simuleringsmodell gir et avvik på opptil 30 cm. Ved å bruke en simulering som iverksetter vannsparende tiltak tidligere enn hva som det faktisk søkes på, vil det gi en uriktig modell for hvor ofte og hvor lavt vannivået kan gå. Resultatet som oppnås vil gi en høyere, men uriktig LRV. Dette avviket bør vektlegges og at det eventuelt kjøres en ny simulering hvor tekst i søknad samsvarer med faktiske forhold.

En eventuell konsesjon må stille strenge krav til søker når det gjelder loggføring av forbruk og vannivå i reservoar. Det må også opprettes en permanent måleinnretning som gjør det mulig å se høydenivået i Kaldbergsvatnet, og hvor HRV 126 er offisielt godkjent målt til å være øvre kant av overløp ved utløpet.

Angående ekspropriasjon av rettigheter.

Lerøy Midt søker også om ekspropriasjon av manglende rettigheter i Kaldbergsvatnet.

Ekspropriasjon er et svært inngripende tiltak, som vi på det sterkeste motsetter oss. Lerøy Midt A/S starter i feil ende når de ber om tillatelse til ekspropriasjon før de har forsøkt å komme til en minnelig ordning med grunneierne.

Oreigningsovens § 12 gir en sterk oppfordring til å forsøke å løse saken i minnelighet. I forskrift av 2. juni 1960 nr. 4 er det poengtert at det bør være gjort forsøk på å løse saken minnelig også før det er søkt om samtykke til ekspropriasjon. *Eksproprianten bør derfor ha vurdert og forsøkt en minnelig ordning med ekspropriaten – grunneier – før det søkes om ekspropriasjon.*

Ikke på noe tidspunkt har Lerøy Midt tatt kontakt med oss som grunneiere av gnr.220/bnr.1 i den hensikt å forsøke å komme frem til en minnelig ordning. Tvert i mot, så har vi blitt utelatt fra den informasjonen som ved flere anledninger allerede fra 2017 ble gitt de andre grunneiere i forbindelse med vannuttak. Dette finner vi svært underlig, siden en del av de fysiske inngrepene i vannet har funnet sted på vår eiendom. Vår privatrettslige avtale gir Lerøy Midt rett til å bygge dam og kummer på vår eiendom. Det ville likevel vært naturlig å informere oss som grunneiere på forhånd for å sikre best mulig saksgang og samarbeid. Dersom Lerøy Midt får blankofullmakt fra NVE til ekspropriasjon før de har gjort forsøk på en evt. minnelig avtale, har ikke Lerøy noe incitament til å inngå en slik avtale, men kan tvert imot diktere alle betingelser.

Vi ber derfor NVE om å avvise Lerøy Midt AS sin søknad om ekspropriasjon.